

AGRICULTURA MOLDOVENEASCĂ ÎN CONTEXTUL

INTEGRĂRII EUROPENE

Aurelia ȘUȘU-ȚURCAN

Catedra Economie Generală și Relații Economice Internaționale

Agriculture is the main sector of the economy of Moldova. The agricultural production suffered an impressive decrease in the last years comparing with the '70 years of XX century. Due to the fact that the agricultural sector is not sustainable, the Moldavian products are not competitive on the external markets. The main purpose of decision makers is to find solutions in order to overcome the agricultural crisis. The crisis phenomenon in the agrarian sector has its turn it, is connected to the transformation as a complex of system changes. That's why an accurate agricultural policy is the basis for the perspective development of the country, in order to overcome the crisis the main requirement for accessing the EU market.

Unii economiști consideră agricultura mai mult decât un sector strategic, „un sector vital” sau „coloana vertebrală a spațiului rural”, iar de către francezi este considerată „petrolul verde al națiunii”.

Agricultura a constituit un element caracteristic al civilizației europene și este cea mai răspândită activitate umană pe teritoriul Moldovei. Agricultura este și va rămâne una dintre ramurile de referință pentru multe economii naționale, de a cărei dezvoltare depinde nu numai asigurarea unei structuri alimentare echilibrate, ea fiind și o importantă sursă de materii prime pentru multe alte ramuri economice.

Importanța agriculturii în societate în genere și în orice țară este determinată de mai mulți factori:

a) Agricultura este practică de circa 49% din populația globului și de 10,4% din populația Europei. Cu toate ca exodul rural a micșorat numărul agricultorilor, populația agricolă reprezintă 60% în țările Africii, 60% în Extremul Orient, 58% în țările Asiei.

b) Însemnătatea agriculturii rezultă și din cantitatea mare de produse pe care o furnizează societății. Câteva cifre sunt edificatoare în acest sens. Producția mondială de grâu în 2003 era de 574 mln. tone, cea de orez – de 576 mln. tone, iar cea de cartofi – mai mult de 307 mln. tone.

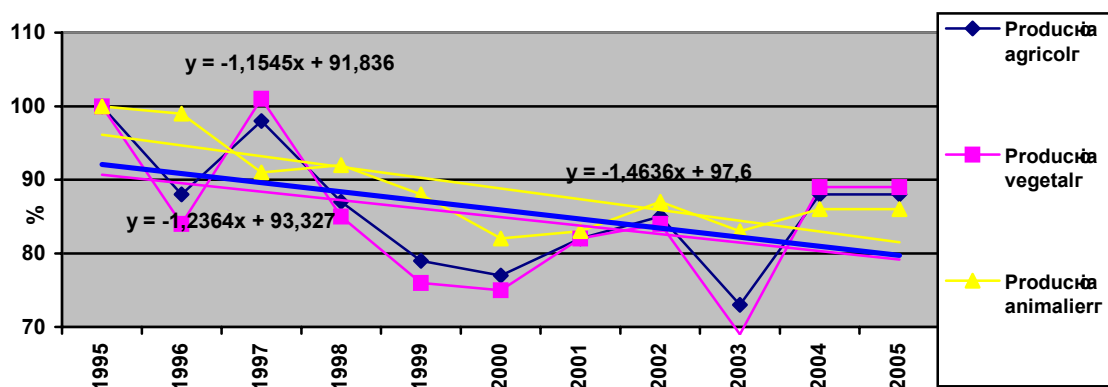
c) Agricultura realizează o parte însemnată din venitul național și din produsul social. După datele ONU, produsul intern brut (PIB) din agricultură repartiza 4% în țările dezvoltate, 38,2% – în țările în curs de dezvoltare și 15% – în țările din Estul Europei.

În Republica Moldova, agricultura constituie un sector mult mai important decât în alte țări. Împreună cu industria alimentară, agricultura asigură circa 60% din PIB și deține o cotă de circa 65% în export. În sectorul agrar e angajată mai bine de jumătate din populația aptă de muncă a țării. Cele 50% pe care le reprezintă forța de muncă din agricultura Moldovei depășesc cu mult procentul corespunzător din România (35%), Polonia (26%), Bulgaria (24%) sau Ungaria (8%)*. În mod asemănător, contribuția agriculturii la formarea PIB-ului este de doar 19% în România, 12% în Bulgaria, 6% în Polonia și de 5% în Ungaria*, față de 22% în Republica Moldova.

Cu toate acestea, agricultura Moldovei înregistrează în ultimii 10 ani o scădere esențială a producției agricole (*a se vedea* Fig.1) și este încă departe de a fi într-o poziție de echilibru pentru a putea face față concurenței externe fără protecția statului. Cu toate că în ultimii ani producția agricolă a avut tendința de creștere, analizând această informație pe o perioadă de timp mai îndelungată (anii 1995-2005), datele Diagramei denotă clar tendința de descreștere a producției agricole ($y = -1,236x + 93,3$), ritmul de reducere a producției animale ($y = -1,464x + 97,6$) fiind mai mare decât al celei vegetale ($y = -1,155x + 91,84$).

Declinul producției a fost cauzat nu numai de criza financiară din agricultură, dar și de liberalizarea prețurilor, de diferența considerabilă între prețurile la resurse și cele la producția finită. La nivel sectorial, slabele performanțe se datorează, probabil, eșecului privatizării și restructurării, determinat de întârzierea posibilității de mărire a suprafeței exploatațiilor agricole.

* Nash J., Csaki C., The Agrarian Economies of the Central and Eastern Europe and the Commonwealth of the Independent States // World Bank Discussion Paper. - 1998. - No387, iunie.

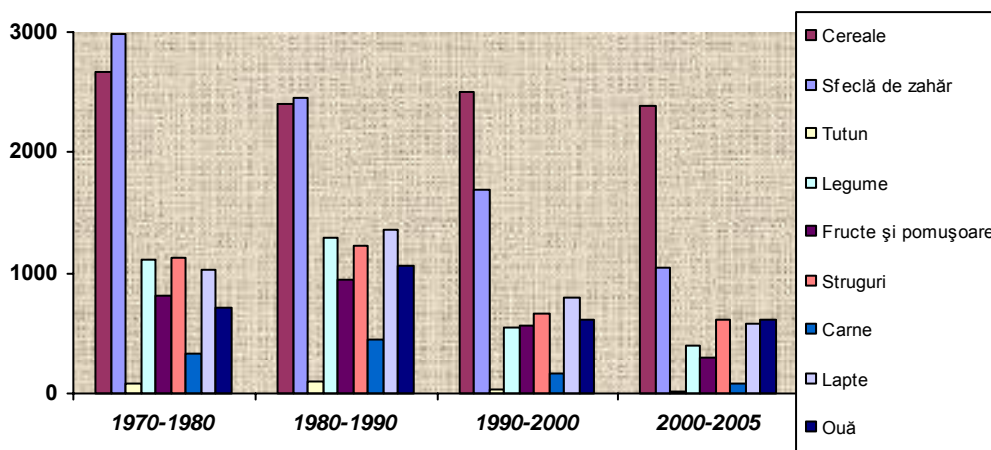
Sursa: Calculat în baza datelor BNS; Anuarul statistic al Republicii Moldova (Chișinău, 2005, p.331-344).

Fig.1. Dinamica volumului fizic al producției agricole pe anii 1995-2005 (1995 =100).

În sectorul agrar declinul s-a soldat nu numai cu descreșterea producției agricole, dar și cu pierderea calității producției marfă și cu ruinarea bazei de materie primă pentru subcomplexele specializate ale CAI.

În perioada ultimilor ani Produsul Agricol Brut (PAB), ca și producția alimentară, s-a diminuat de mai mult de două ori în comparație cu nivelul producției atins în 1990. Această reducere a PAB-ului a constat dintr-o micșorare a producției vegetale (de 48%) și o diminuare a producției animaliere (de 64%).

Informația prezentată în Figura 2 demonstrează situația alarmantă a sectorului agrar moldav.

Sursa: Calculat în baza datelor BNS.

Fig.2. Producția principalelor produse agricole în gospodăriile de toate categoriile (mii tone).

Volumul producției agricole în anii tranziției la economia de piață a scăzut chiar și sub nivelul anilor '70, înregistrând în multe cazuri o reducere considerabilă la majoritatea produselor agricole. În primul rând, reducerea este semnificativă la produsele ce necesită un volum mare de muncă, cum ar fi tutunul, legumele, fructele, strugurii și producția animalieră. Ca urmare, locul produselor agricole autohtone pe piața internă îl ocupă produsele din import din țările cu o agricultură modernă, în continuă dezvoltare (Fig.3).

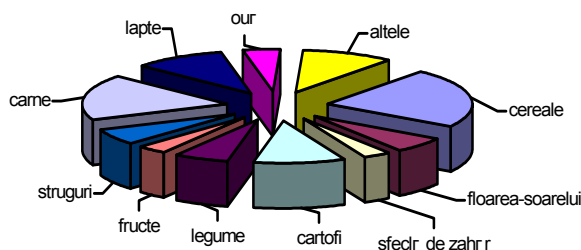

Fig.3. Structura producției agricole în Republica Moldova în anul 2005, %.

În pofida faptului, că ponderea producției vegetale este în creștere (dacă în anul 1991 ponderea producției vegetale a fost de 62,5%, atunci în anul 2005 s-a majorat la 71%), din anul 1990 suprafața livezilor și viilor a început să diminueze tot mai mult, pe parcursul anilor reducându-se cu 20%. Practic a dispărut sectorul de extragere a uleiurilor eterice, care deținea 33-38% din producția unională din ramură. Aceasta s-a datorat în mare măsură lipsei mijloacelor pentru menținerea culturilor ce necesită capital intensiv. În schimb, continuă să crească suprafețele de pământ însămânțate cu culturile de bază, cum sunt grâul, porumbul, floarea-soarelui, cartoful. Modificarea structurii suprafețelor de culturi agricole pe parcursul ultimilor ani e influențată de reorientarea spre producția bine transportabilă, care nu necesită valorificare urgentă în perioada recoltării și care asigură beneficiu. Astfel, demonetizarea generală a agriculturii din Moldova conduce la transformarea acesteia într-o agricultură de subzistență – o tendință anormală într-o economie de piață ce tinde a se integra în structurile europene și mondiale în care se accentuează preocuparea crescândă a populației pentru securitatea alimentară.

De rând cu cele expuse, trebuie de menționat un șir de factori, obiectivi și subiectivi, precum starea economico-financiară deplorabilă, fărâmițarea întreprinderilor agricole, lipsa infrastructurii de piață, dificultățile legate de divizarea patrimoniului în natură și alții care împiedică desfășurarea normală a procesului de fermierizare. Agricultură țărăneasă familială se caracterizează prin utilizări reduse de inputuri industriale și de servicii, prin volume reduse ale producției comercializate, orientate cu precădere spre asigurarea autoconsumului. Țăranul moldovean nu are, în majoritate, nici experiență, nici mentalitate de întreprinzător individual, nu știe să fundamenteze rațional deciziile și să-și asume responsabilitatea riscului. De asemenea, contrar țărilor dezvoltate, în Moldova serviciile de consultanță tehnico-economică, financiară, de marketing fermierilor, adică infrastructura afacerilor nu este dezvoltată la nivelul cerut, nu se asigură credite pe termen lung, informațiile privind cererea și oferta pe piață nu ajung la gospodari.

În Moldova de astăzi țăranul poate realiza venituri mai mari decât în trecut, depunând însă o muncă mult mai intensă decât înainte, devenind astfel robul pământului.

Ponderea ridicată a sectorului tradițional de subzistență – a agriculturii – creează un obstacol important în calea integrării europene. Dificultatea principală constă în aceea că acest sector tradițional reacționează doar în mică măsură la modificările pârghiilor economice, deci restructurarea, modernizarea în el este dificilă.

Un paradox al transformării agriculturii moldovenești este că reprivatizarea pământurilor nu facilitează integrarea europeană, ci duce mai degrabă la o apropiere de situația agriculturii țărilor subdezvoltate.

Majoritatea practică o agricultură de subzistență, ceea ce face ca piețele produselor agricole și a materiilor prime, a serviciilor pentru agricultură din mediul rural să fie firave, iar costurile de tranzacționare – ridicate. Agricultură moldovenească ar trebui să producă pentru piață și nu pentru autoconsum.

Concluzii

Generalizând cele expuse, putem afirma că Republica Moldova nu s-a apropiat în măsură adecvată de Europa de Vest, decalajul fiind accentuat mai ales în sectorul agrar. Situația deplorabilă în agricultură nemulțumește atât pe agricultori, cât și pe consumatori. Trecerea rapidă și fără o strategie clară de la un dirijism excesiv în agricultură la o liberalizare excesivă nu poate asigura eficiența economică decât cu mari infuzii de capital sau cu prețul polarizării veniturilor și a adâncirii sărăciei, cea ce înseamnă că, de fapt, creăm o economie de piață pe seama unui proces de acumulare primitivă a capitalului, caracteristic perioadei de început a capitalismului, care nu stimulează formarea clasei mijlocii.

Condiția primordială a integrării europene este elaborarea unei strategii de dezvoltare a agriculturii, care să asigure integrarea Republicii Moldova în structurile europene.

Bibliografie:

1. Granuner G. Agricultural Economics and Agribusiness. - New York, 1988.
2. Mihail D. Agricultură sub impactul aderării // *Adevărul economic*, Supliment lunar. - 1995. - Nr.2.
3. Zăhău L. Integrarea agroalimentară europeană. - București: Editura ASE, 2000.
4. Zăhău L. Management agricol. - București: Editura Economică, 1999.
5. Vincize M. Agricultură românească în structurile europene și mondiale // *Tribuna economică*. - 1995. - Nr.46. - P.18-19.
6. Anuarul statistic al Republicii Moldova. - Chișinău, 2005.
7. Agricultură Republicii Moldova. - Chișinău, 2003.
8. Moldova: Analiza sectorului agrar. - Chișinău: ARA, Tacis, 2000.

Prezentat la 02.04.2007